

Vocabulari sobre els titelles

Paraules i curiositats

“Ells s'han adormit. La fira ja és buida, la gent se n'ha anat. Ja és tard. I en una maleta de cartó folrat, tots sols, dormen els titelles. Sols, tots sols, dormen els titelles. Ells ja estan cansats. Tot el dia unes mans els han tingut ballant davant els ulls oberts d'uns bocabadats infants. [...] Vindran dies clars, de pluja i de tempesta, però han d'anar endavant, sempre hi ha un infant que espera els titelles [...]”
Els titelles, Joan Manuel Serrat

Mitmo

2016

MITMO, sigla per anomenar la Mostra Internacional de Titelles de Mollet que es fa cada primavera, al mes d'abril.

Què és Cal Titella? És una instal·lació construïda per Galiot Teatre per descobrir el món del titelles.

D'on ve l'expressió *moure fils*? Probablement d'aquí.

És el mateix *ser un titella* o *un ninot* que *fer el titella* o *el ninot*?

Ser un titella és ser una persona manejable, mancada d'energia o de voluntat. *Fer el titella* és fer el pallasso o ser la riota d'algú.

Què vol dir *fer ballar (algú) com un putxinel·li* o *com un titella*?

Vol dir fer fer algú el que hom vol.

Si hi posem article, què hi posarem *el/la titella*?

Titella és masculí: *el titella*.

Titella

Ninot o qualsevol objecte de fusta, metall, pedra, cartró o matèria plàstica, que és manipulat amb la mà reemplaçant l'actor en el joc escènic.

Es diu que *titella* ve del personatge Titella, que és l'heroi català o del tuit-tuit que fan els titellaires mentre mouen els ninots en parlar a través d'una llengüeta que es col·loquen al paladar.

Putxinel·li o titella de guant

Titella compost d'un cap i d'uns braços enganxats al vestit, dins el qual el titellaire fica la mà per a fer-lo bellugar.

Putxinel·li ve de Pulcinella, que és un personatge italià.

Marioneta o titella de fils

Titella que és accionat des de dalt mitjançant uns fils que pengen directament de les mans del titellaire o d'un estri en forma de creu. Diuen que el mot *marioneta* ve del francès, derivat de la dama protagonista Marionnette.

Teresetes, nom comú per anomenar els titelles o putxinel·lis a Mallorca.

Què són els castellets?

Són teatrets especials on actuen els titelles.

Quin efecte té la llengüeta al paladar d'un titellaire?

Permet fer veus diferents.

Sabeu dir-nos tipus de titelles? Titella de dit, de fils, de guant, de tija...

El putxinel·li català es diferencia d'altres titelles de guant, perquè el cap presenta tres orificis en lloc d'un i es manipula amb tres dits alhora. Els altres dos dits serveixen per moure els braços del titella.

Sabeu què és el *bunraku*? És una tècnica originària del Japó. Els titelles són accionats per manipuladors vestits de negre, que, segons la il·luminació, poden restar ocults o ser vistos pel públic.

Quina característica té el titella *tirisiti*? És un titella que es manipula des de sota la taula a través d'unes guies. Arriba del País Valencià.

Per què en diem *ombres xineses*? Hi ha documents escrits que parlen de la importància dels espectacles d'ombres a la Xina al segle II aC i alguns diuen que d'aquí ve el nom. Hi ha estudis que diuen que van néixer a l'Índia, Java, Bali... D'altres diuen que vénen de la prehistòria quan, a dins les caveres, els nostres avantpassats feien fogueres i observaven siluetes fantàstiques a les roques.

A l'Índia, els titelles són un do de Déu i com a tal, són reverenciats. Per exemple, un titella vell mai no es llença. També diuen que quan es guarden o transporten els titelles, no es barregen els que representen personatges malignes amb els benignes.

Es diu que els personatges benignes sempre entren per la dreta, perquè mai no s'ha de donar ni rebre res amb la mà esquerra.

Sabíeu que els personatges senzills i amables a la Xina tenen els ulls ametllats i els trets angulosos, i els que són de poc fiar, ulls rodons? I que els còmics tenen els ulls envoltats d'un cercle blanc?

Els titelles

"[...] són petites coses que troben la màgia de la vida, gràcies a la intervenció de l'artista [...]”, dins *Marionnetisme: Une introduction au monde merveilleux de la marionnete*, de Maria Reyes, Editions L'Harmattan

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Generalitat
de Catalunya
**Departament
de Cultura**